

बिबट्यांच्या मृत्यु व बिबट-मानव संघर्ष यामुळे
होणारी मनुष्यहानी या समस्येवर तोडगा
काढण्यासाठी तांत्रिक अभ्यासगट स्थापन करणे.

महाराष्ट्र शासन
महसुल व वन विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक डब्ल्यूएलपी-०१२१/प्र.क्र.१४/फ-१
मंत्रालय मुंबई, ४०० ०३२
दिनांक:- २८ जानेवारी, २०२१.

वाचा :- मुख्य वन्यजीव रक्षक तथा प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे पत्र
क्रमांक : कक्ष-२३(४)/प्र.क्र.६१ (२०२०-२०२१/२२३१)/२०२०-२०२१, दिनांक २४.१२.२०२०.

प्रस्तावना :-

राज्यात सन २०१९ व सन २०२० या दोन वर्षात बिबट्यांच्या मृत्युंचे प्रमाण वाढले आहे व बिबट-मानव संघर्षाच्या घटनांमध्येही मोठी वाढ झाल्याचे निदर्शनास आले आहे. सदर बाब मा. मुख्यमंत्री तथा अध्यक्ष राज्य वन्यजीव मंडळ यांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक ०४.१२.२०२० रोजी झालेल्या बैठकीत मंडळाच्या निदर्शनास आणून देण्यात आली होती या अनुषंगाने राज्य वन्यजीव मंडळाने खालीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

“बिबट व इतर वन्यप्राण्यांचा विहीरीत पडून होणा-या मृत्यूच्या घटनांवर नियंत्रण आणण्याकरीता जिल्हा परिषदेच्या माध्यमातून विविध योजनांद्वारे शेतातील विहीरींना कठडे व जाळी बसविण्या-सारख्या उपाययोजना करण्यासाठी ग्राम विकास विभागास आवश्यक निदेश देण्याचे ठरविण्यात आले.

बिबट्यांचे शिकारीचे वाढते प्रमाण रोखण्याकरीता वन्यजीव (संरक्षण) अधिनियम, १९७२ मध्ये आवश्यक सुधारणा करून अधिक कडक स्वरूपाच्या शिक्षेची तरतूद करण्यात यावी, अशी सुचना मा. अध्यक्षांनी केली.

बिबट्यांचे वाढत असलेले मृत्यू व बिबट-मनुष्य संघर्ष यामुळे होणारी मनुष्य हानी या समस्यांवर तोडगा काढण्या करिता एका तांत्रिक अभ्यासगटाच्या मदतीने उपाय शोधण्यासाठी कृती आराखडा तयार करण्याचे मंडळाने निदेश दिले.”

बिबट्यांचे वाढत असलेले मृत्यू व बिबट-मानव संघर्षामुळे होणारी मनुष्य हानी या समस्यांवर तोडगा काढण्या करिता एका तांत्रिक अभ्यासगटाच्या मदतीने उपाय शोधण्यासाठी कृती आराखडा तयार करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

बिबट्यांचे वाढत असलेले मृत्यू व बिबट-मानव संघर्षामुळे होणारी मनुष्य हानी या समस्यांवर तोडगा काढण्यासाठी कृती आराखडा तयार करण्याकरिता वन विभागातील अधिकारी व संबंधित क्षेत्रातील तज्ज्ञांचा समाविष्ट करून खालीलप्रमाणे तांत्रिक अभ्यासगट स्थापन करण्यात येत आहे :-

अ.क्र.	नाव	पद
१	श्री. सुनिल लिमये, भा.व.से., अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), पश्चिम, मुंबई	अध्यक्ष
२	डॉ. विद्या अत्रेय, वन्यप्राणी तज्ञ (विशेषतः बिबट्यांविषयी दीर्घकालीन अभ्यास)	सदस्य

३	डॉ. बिलाल हबीब, शास्त्रज्ञ, भारतीय वन्यजीव संस्था, डेहराडून	सदस्य
४	डॉ. अनिष अंधेरिया, सदस्य, राज्य वन्यजीव मंडळ	सदस्य
५	श्री. बंडु धोत्रे, सदस्य, राज्य वन्यजीव मंडळ	सदस्य
६	श्री. अनुज खरे, सदस्य, राज्य वन्यजीव मंडळ	सदस्य
७	श्री. शिवाजी फटांगरे, विभागीय वन अधिकारी (सेवानिवृत्त)	सदस्य
८	डॉ. नेहा पंचमिया, वन्यप्राणी बचाव केंद्र व्यवस्थापन तज्ञ	सदस्य
९	श्री. विश्वास (भाऊ) काटदरे, सदस्य, राज्य वन्यजीव मंडळ	सदस्य
१०	डॉ. स्वप्नील सोनोने, वन्यप्राणी बचाव तज्ञ	सदस्य
११	श्री. एम. आदर्श रेड्डी, भा.व.से., उप वनसंरक्षक (प्रादेशिक), अहमदनगर	सदस्य सचिव

४. वरील प्रमाणे गठित तांत्रिक अभ्यासगटाची कार्यकक्षा (Terms of Reference) खालीलप्रमाणे राहिल

- अ) बिबट्यांच्या मृत्युंच्या कारणांचा अभ्यास करणे व त्याचे विश्लेषण करून त्यांच्या मृत्युंचे प्रमाण कमी करण्यासाठी शक्य असलेल्या उपाययोजना सुचविणे.
- आ) बिबट्यांमुळे मनुष्यहानीच्या घटनांमध्ये झालेल्या वाढीचा अभ्यास करणे आणि बिबट-मानव संघर्ष कमी करण्यासाठी काळजी घेण्याबाबत उपाययोजना सुचविणे.
- इ) बिबट-मानव संघर्षाला तोंड देण्याकरीता असलेल्या तयारीचे (Preparedness) विश्लेषण करणे आणि वन विभागाने यासाठी तत्पर राहण्याकरीता उपाययोजना सुचविणे. (Better equip the Forest Department)
- ई) इतर विभागांच्या भुमिकेचा अभ्यास करून त्यांच्या क्षमतेच्या विकासाकरीता उपाययोजना सुचविणे. (Capacity Building of other Department)
- उ) देशातील इतर ठिकाणी घेण्यात आलेल्या साधक-बाधक उपाययोजनांचा अभ्यास करणे.

३. अभ्यासगटाने संबंधित गावकरी यांचेशी प्राथमिक स्वरूपात चर्चा करावी व त्यांचे मत / विचार जाणुन घ्यावे. तसेच क्षेत्रीय स्तरावर आवश्यक असल्यास भेटी देऊन व त्या क्षेत्रातील तज्ञांशी चर्चा करावी, याबाबतीत उपलब्ध साहित्याचा अभ्यास करावा व देशात इतरत्र यशस्वी/अयशस्वी उपाययोजनांचा अभ्यास करावा.

४. क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना / कर्मचाऱ्यांना तसेच या विषयावरील इतर अभ्यासकांना आवश्यकतेनुसार त्यांच्या अनुभवाचे आदान-प्रदान करण्यास पाचारण करून सदर तांत्रिक अभ्यास गट आपला कृती आराखडा शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून ३ महिन्यांच्या कालावधीत प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांना सादर करेल.

५. सदर अभ्यासगटा मधील अशासकीय सदस्य यांना रुपये ८९००/- व त्याहून अधिक ग्रेड वेतन असणा-या शासकीय कर्मचा-यांच्या दराने प्रवासभता व दैनिक भत्ता अनुज्ञेय असेल. मात्र त्यांना विमान प्रवास आणि रेल्वेच्या वातानुकुलीत प्रथम वर्गाचा प्रवास अनुज्ञेय असणार नाही.

६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०१२८१६३८३३६५१९ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सिध्देश सावर्डेकर)

विशेष कार्य अधिकारी,

महसूल व वन विभाग.

प्रति,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा. मंत्री (वने), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. मंत्री (पर्यावरण, पर्यटन व राजशिष्टाचार), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. राज्यमंत्री (वने), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
६. प्रधान सचिव (वने), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. प्रधान सचिव (आ.वि.वि.), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
८. प्रधान सचिव (पर्यावरण), पर्यावरण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
९. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन बल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
१०. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
११. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), पश्चिम, मुंबई.
१२. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), पुर्व, नागपूर.
१३. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, मेळघाट व्याघ्र प्रकल्प, अमरावती.
१४. सर्व मुख्य वनसंरक्षक / वनसंरक्षक (प्रादेशिक).
१५. मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, पेंच व्याघ्र प्रकल्प, नागपूर.
१६. वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, सहयाद्री व्याघ्र प्रकल्प, कोल्हापूर.
१७. वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, नवेगांव-नागझिरा व बोर व्याघ्र प्रकल्प, गोंदिया.
१८. वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्प, चंद्रपूर.
१९. वनसंरक्षक व संचालक, संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यान, बोरीवली.
२०. राज्य वन्यजीव मंडळाचे सर्व सदस्य.
२१. फ-१ कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई /निवड नस्ती.